

3. Měření kyselosti roztoků, pH

3.1. Zadání úlohy

1. Změřte pH kyselého ústožného roztoku v závislosti na množství přidání silné zásady a na zředění destilovanou vodou.
2. Vyneste graficky závislost pH jako funkci objemu přidané silné zásady. Z naměřených hodnot usudte, jaká je nejdůležitější vlastnost ústožných roztoků.

3.2. Teoretický úvod

Míru kyselosti nepřilíš koncentrovaných roztoků lze vyjádřit pomocí aktivit, resp. koncentrací oxoniových iontů H_3O^+ . Aktivita a souvisí s koncentrací c uvažované složky vztahem:

$$a = \gamma \cdot c,$$

kde γ je bezrozměrný aktivitní koeficient. Koncentraci udáváme molárním zlomkem, a proto je aktivita bezrozměrná. V případě velmi zředěných roztoků je $\gamma \rightarrow 1$ a aktivita je rovna koncentraci. Protože tyto veličiny (a resp. c) se mohou měnit v rozmezí mnoha řádů, je možné zavést logaritmickou stupnici kyselosti definicí:

$$\text{pH} = -\log[a_{\text{H}_3\text{O}^+}] = -\log[\gamma_{\text{H}_3\text{O}^+} \cdot c_{\text{H}_3\text{O}^+}]$$

Číselné hodnoty pH vyplývají z iontového součinu vody a mohou se měnit od 0 do 14. Lze zjišťovat měřením elektromotorického napětí vhodně sestaveného galvanického článku. V praxi se obvykle používají komerčně vyráběné přístroje, pH-metry. Galvanický článek je tvořen indikační skleněnou elektrodou a srovnávací kalomelovou elektrodou. Stupnice je oceřchována přímo hodnotami pH. Před měřením je vždy nutné provést kalibraci pomocí roztoku známého pH.

3.3. Postup měření

Před samotným měřením je nutné provést kalibraci pH-metru. Elektrodu opláchneme destilovanou vodou a poté ponoříme do roztoku se známým pH (menším) a provedeme kalibraci potenciometrem calibrate (nastavíme známou hodnotu pH pufru 3,95). Poté elektrodu opláchneme destilovanou vodou a ponoříme jí do dalšího roztoku se známým pH (větším, 6,98). Provedeme kalibraci potenciometrem slope.

Pomocí odměrného válce do kádinky odměříme 25 cm³ Walpoleho roztoku a změříme jeho pH. Do další kádinky nalijeme 0,1M roztok NaOH. Do kádinky s Walpoleho roztokem pipetujeme NaOH v dávkách po 0,4 cm³. Po přidání NaOH je nutné promíchat Walpoleho roztok a po ustálení hodnoty na displeji odečíst pH a hodnotu zanést do tabulky. Tento postup opakujeme desetkrát.

Před dalším měřením elektrodu opět opláchneme a otřeme do filtračního papíru. Do kádinky odměříme tentokrát 25 cm³ 0,001M roztoku HCl. Při měření postupujeme obdobně jako v předchozím případě a pipetujeme 0,1M roztok NaOH v dávkách po 0,4 cm³.

Po dobu celého měření dáváme pozor, aby elektroda nebyla mechanicky poškozena. Po skončení měření je elektroda ponořena zpět do ústožného roztoku.

3.3.1. Použité měřicí přístroje

- pH Meter LAVAT MS-22, inv. č. 56 318

3.4. Naměřené hodnoty

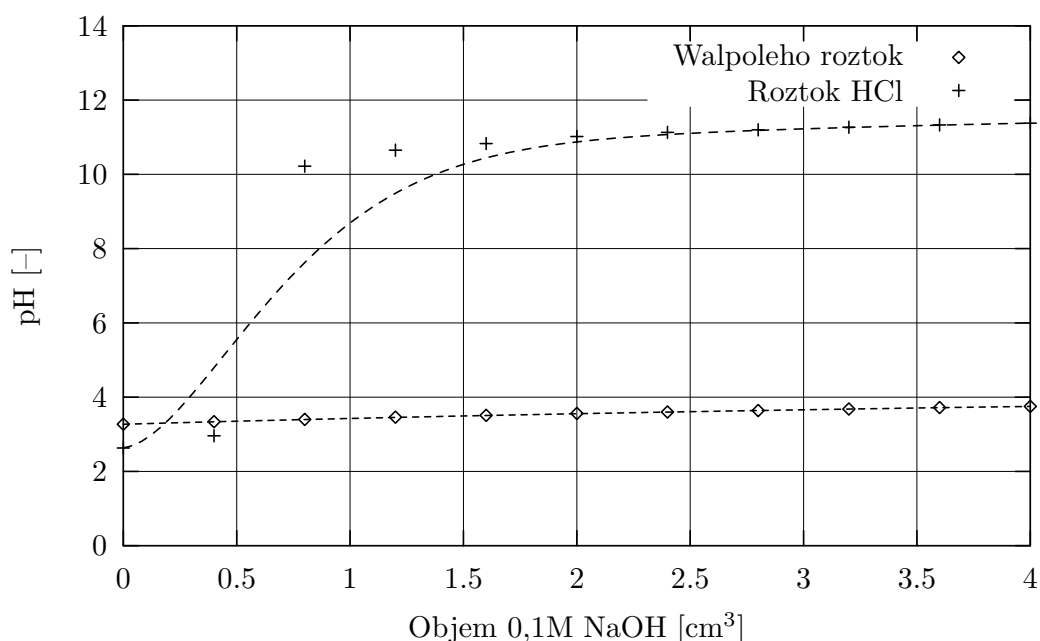
3.4.1. Walpoleho roztok

$V_{\text{NaOH}} [\text{cm}^3]$	0,0	0,4	0,8	1,2	1,6	2,0	2,4	2,8	3,2	3,6	4,0
pH [-]	3,27	3,34	3,40	3,46	3,51	3,56	3,60	3,64	3,68	3,72	3,75

3.4.2. Roztok HCl

$V_{\text{NaOH}} [\text{cm}^3]$	0,0	0,4	0,8	1,2	1,6	2,0	2,4	2,8	3,2	3,6	4,0
pH [-]	2,63	2,96	10,22	10,65	10,83	11,02	11,13	11,20	11,27	11,33	11,38

3.4.3. Závislost pH roztoku jako funkce objemu 0,1M NaOH

3.5. Závěr

Walpoleho roztok má kyselé pH, které postupným přidáváním zásady NaOH rostlo jenom velmi pozvolna. Hodnota pH roztoku zůstalo kyselé i po přidání 4 cm³ NaOH a nijak výrazně se nezměnilo.

Při zkoumání pH roztoku HCl, se přidání zásady výrazně projevilo již po při 0,8 cm³ NaOH a hodnota pH dosáhla hodnoty pro zásady. Přidáváním dalších dávek NaOH hodnota pH nadále rostla, ale jen velmi pozvolna.

Z měření vyplývá, že nejdůležitější vlastností ústojných roztoků je velká stabilita jejich pH, což znamená že tlumí pH účinky jiných látek.

Drobné odchylky v měření mohly být způsobeny např. nepřesnou kalibrací měřícího přístroje či nedokonalým promícháním měřeného roztoku.